

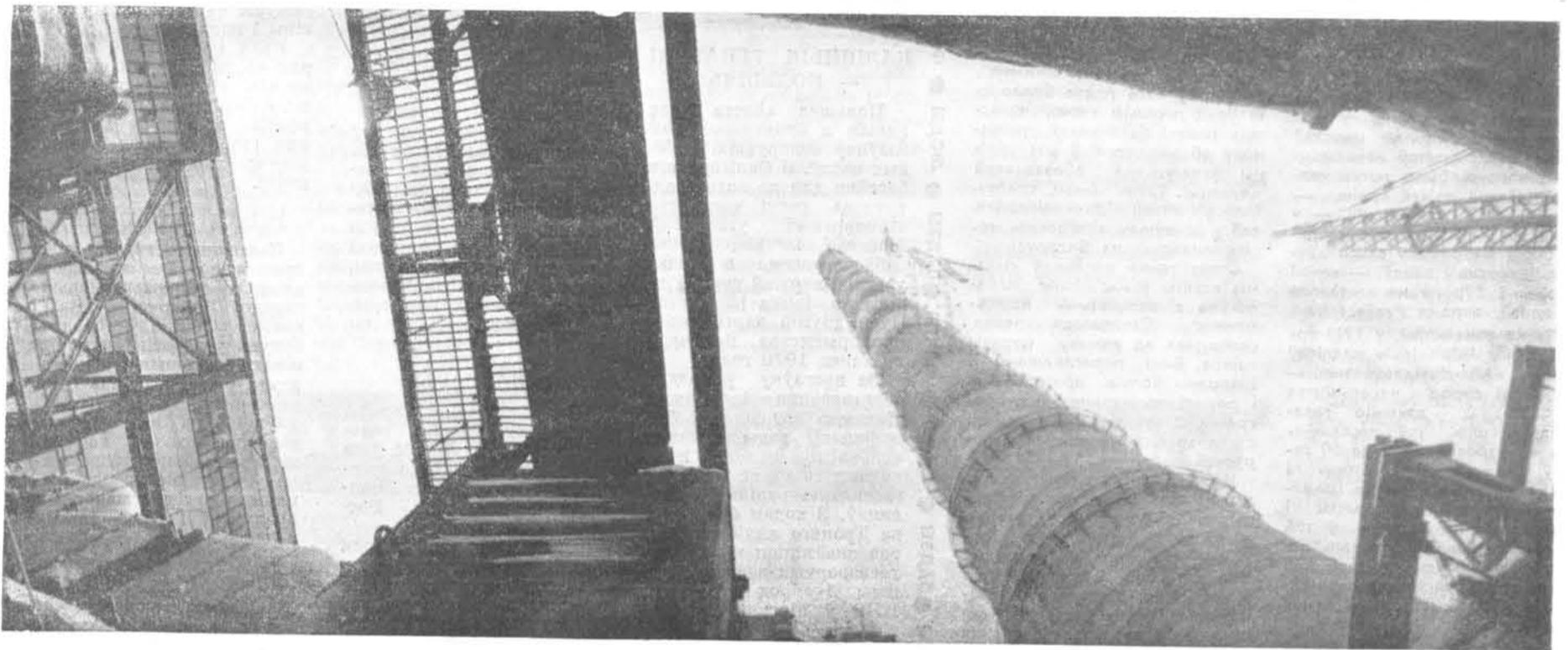
Голас Прадзімы

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ
З СУАЙЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ
№ 3 [1112]

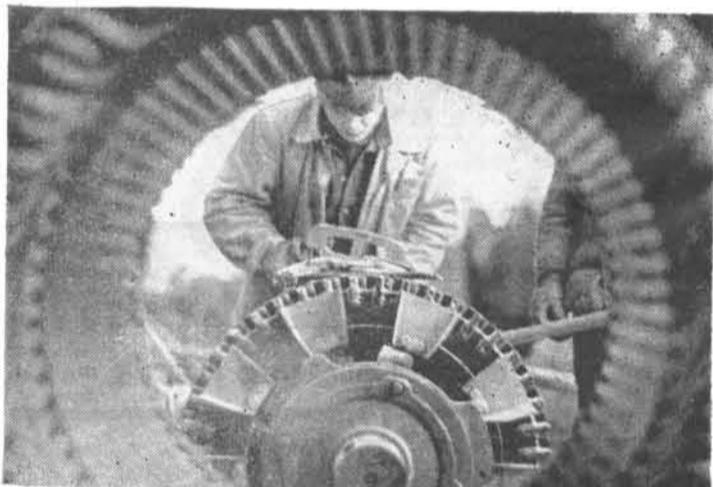
Студзень 1970 г.

Год выдання 15-ы

Цана 2 кап.

АГНІ ЛУКОМЛЯ

На тэрыторыі Лукомльскай электрастанцыі стаіць старое дрэва. На яго вершаліне захаваліся рэшткі буслінага гнязда. Яшчэ нядаўна кожную вясну прыляталі сюды буслы і абуджалі сваім клёкатам наваколле. Але ў той памятны шэсцьдзесят першы год вясну на сінявокае Лукомльскае возера раней за птушак прынеслі людзі. Гул матораў і вясёлыя галасы будаўнікоў абвясцілі аб пачатку новага жыцця краю.

Як і калісьці, зімою дрэва пакрываецца беласнежнымі карункамі шэраню. Толькі сёння яно не стаіць адзінока—вакол выраслі гмахі грандыёзнай будоўлі...

Напярэдадні Новага года калектыў будаўнікоў і мантажнікаў Лукомльскай ДРЭС здаў у эксплуатацыю першы энергаблок. Пасля пробы пуску яго электрастанцыя дала ў энергасістэму рэспублікі 11 мільёнаў кілават-гадзін энергіі.

Сёлета будуць пушчаны яшчэ два такія ж энергаблокі, а затым магутнасць станцыі складзе 2 мільёны 400 тысяч кілават.

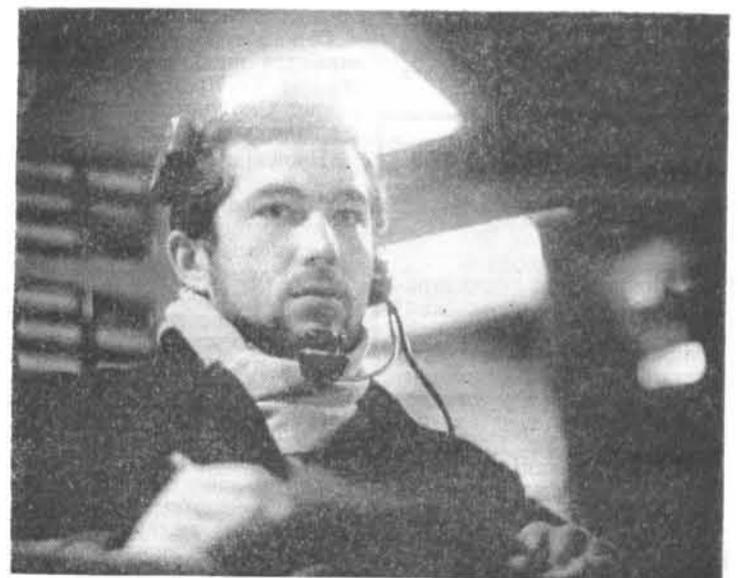
Сэрца будоўлі — галоўны корпус. Тут, у турбіннай зале першага і другога блокаў, ман-

тажнікі ўпраўлення «Цэнтраэнергантаж» вядуць наладку самых складаных аграгатаў. Закончан вялікі комплекс будаўніча-мантажных работ. Упершыню ў рэспубліцы сабраны турбагенератар магутнасцю 300 тысяч кілават.

Па 10 тысяч кубічных метраў вады паглынуў кожны з чатырох бакаў, якія будуць забяспечваць ДРЭС. Поўнасцю закончана падводка канала ад Лукомльскага возера. Аддзелачнікі амаль закончылі арыгінальную дымавую трубу, вышыня якой 250 метраў.

На Лукомльскай ДРЭС упершыню ў рэспубліцы на блочным пульце зманціравана інфармацыйна-вылічальная машына ІВ-500. Яна возьме на сябе складаныя функцыі кантролю за работай аграгата.

Будоўля электрастанцыі асабліва — тут працуюць юнакі і дзяўчаты з Беларусі і Украіны, з Варонежа, Омска і Ленінграда. Абсталаванне пастаўляюць прадпрыемствы Ленінграда, Ерэвана, Масквы, Адэсы. К юбілею Ул. І. Леніна ў красавіку гэтага года калектыў будаўнікоў і мантажнікаў абв'язуе здаць у эксплуатацыю энергаблок № 2.

НА ЗДЫМКАХ:

Агульны выгляд выцягной газавай трубы. Мантажнік Анатоль ДАЊІЛАЎ, інжынеры-наладчыкі Уладзімір МАРКУШЭЎСКІ і Аляксандр ДВАРЭЦКІ вядуць мантаж прыбораў інфармацыйна-вылічальнага цэнтра ў пульце ўпраўлення першага блока.

Старшы інжынер Алег ПАЎЛЫШ.

Фота В. ДУБІНКІ.

КРАІНА ЎСЕАГУЛЬнай АДУКАЦЫІ

Сёлетні ленінскі год — год пераходу ў нашай краіне да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі. Права народа на адукацыю, замацаванае ў Канстытуцыі, з'яўляецца адной з важнейшых завабў Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Гэтае права наша краіна абвясціла першай у свеце.

Сёння цяжка ўявіць тую цемнату і забітасць, у якіх знаходзіліся народы царскай Расіі. 80 працэнтаў насельніцтва Беларусі было непісьменным. «Такой дзікай краіны, — пісаў у 1913 годзе Ленін, — у якой бы масы народа настолькі былі абабраны ў сэнсе адукацыі, святла і ведаў, — такой краіны ў Еўропе не засталася ніводнай, акрамя Расіі».

Пасля рэвалюцыі, у 1919 годзе, Уладзімір Ільіч падпісаў дэкрэт «Аб ліквідацыі непісьменнасці сярод насельніцтва РСФСР». У дэкрэце гаварылася, што ўсё насельніцтва ва ўзросце ад 8 да 50 гадоў, якое не можа чытаць і пісаць, павінна вучыцца грамаце. Буржуазныя публіцысты і сацыялагі на Захадзе ў той час пасмейваліся з гэтага дакумента. Яны сцвярджалі: каб дасягнуць усеагульнай пісьменнасці ў Расіі, спатрэбіцца 120 гадоў.

І вось радкі з другога, ужо сучаснага дакумента — пяцігадовага плана развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1966—1970 гады: «На працягу пяцігодкі завяршыць у асноўным увядзенне ўсеагульнай сярэдняй адукацыі для моладзі».

Як жа адбываўся пераход ад ліквідацыі непісьменнасці да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі на Беларусі?

Савецкая ўлада перш за ўсё адмяніла плату за адукацыю. Яна пачала будаваць школы, рыхтаваць настаўнікаў, друкаваць танныя кнігі і падручнікі. Гэта рабілася ў той час, калі хлеб і паркаль прыходзілася размяркоўваць па картках. Але рэвалюцыя глядзела ў заўтра — «хлеб духоўны» яе клапаціў не менш, чым хлеб надзеены.

Не толькі інтэлігенты — настаўнікі, урачы, інжынеры, аграномы, мастакі і пісьменнікі, але ўсякі, хто хоць крыху быў пісьменным, становіўся добраахвотным настаўнікам. Вучыліся салдаты ў казармах, матросы на караблях, рабочыя пасля працоўнай змены. Вучыліся сяляне, старыя і малыя. У гарадах і вёсках Беларусі былі адкрыты пункты ліквідацыі непісьменнасці, школы для малалісьменных, курсы і гурткі, двухгадовыя вярхні школы. Было створана таварыства «Далю непісьменнасць», якое адыграла важную ролю ў навучанні дарослых. Для тых, хто

працаваў і вучыўся, нават быў афіцыйна ўстаноўлен скарачаны на дзве гадзіны рабочы дзень з захаваннем поўнай зароботнай платы.

Усё гэта дазволіла менш чым за два дзесяцігоддзі ліквідаваць непісьменнасць практычна па ўсёй Савецкай краіне. Што ж датычыць Беларусі, то ўжо ў 1926 годзе беларускі ўрад першым сярод саюзных рэспублік прыняў пастанову аб увядзенні ў рэспубліцы ўсеагульнай абавязковай адукацыі. Такім чынам, спатрэбілася менш дзесяцігоддзя, каб у асноўным ліквідаваць непісьменнасць на Беларусі.

Станаўленне савецкай сістэмы асветы ў нас ішло паралельна з ліквідацыяй непісьменнасці. Стваралася новая, свабодная ад уплыву царквы школа. Былі перагледжаны і створаны больш прагрэсіўныя і рознабачковыя вучэбныя праграмы. З той пары выкладанне стала весціся на роднай беларускай мове.

Коротка ўвесь гэты шлях можна вызначыць так: ліквідацыя непісьменнасці, увядзенне абавязковай пачатковай, затым — сямігадовай і, нарэшце, васьмігадовай адукацыі, якая ў нас сёння паспяхова ажыццёўлена. Цяпер уводзіцца ўсеагульная абавязковая сярэдняя адукацыя.

Шляхі пераходу да гэтага новага ўзроўню асветы самыя розныя. Пераход да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі мае на ўвазе не толькі сканчэнне сярэдняй школы, але і вучобу ў прафесіянальна-тэхнічных вучылішчах і тэхнікумах, у заводных і вярхніх школах рабочай і сельскай моладзі. Толькі ў дзённых школах рэспублікі навучаецца звыш 1 700 000 чалавек. Акрамя таго, 130 тысяч юнакоў і дзяўчат, якія па тых ці іншых прычынах не змаглі атрымаць сярэднюю адукацыю і пайшлі працаваць, вучацца ў школах рабочай і сельскай моладзі.

Далейшае развіццё сярэдніх школ і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў, а таксама вярхняй і заводнай адукацыі — усё гэта і ёсць тыя канкрэтныя шляхі пераходу да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі, якая з'яўляецца працягам ленінскай палітыкі — «адукацыю — усім».

В. НЯЗУРАВА.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

КАЛІННЫЯ УГНАЕННІ — ПОЛЬШЧЫ

Польшча сёлета будзе адным з буйнейшых спажыўцоў беларускіх калійных соляў. З Салігорскага басейна для яе патрэб адгрузыць сотні тысяч тон стандартных угнаенняў. Масавыя іх паступленне забяспечваецца з уводам у строй першай чаргі Трэцяга калійнага камбіната. Пуск другой чаргі гэтага прадпрыемства намечаны на канец 1970 года.

За пастаўку ў крэдыт абсталявання і машын Польшча атрымае ў бліжэйшыя гады значную колькасць вельмі неабходных для яе сельскай гаспадаркі калійных угнаенняў. З ходам будаўніцтва Трэцяга калійнага не раз знаёміліся кіруючыя і гаспадарчыя дзеячы Польшчы і сярод іх пасол ПНР ў Маскве Ян Птацінскі.

ЗАПРАШАЕ

КІНАТЭАТР «МАЯК»

У сталіцы рэспублікі адкрыўся 21-ы па ліку кінатэатр, якому прысвоена

назва «Маяк». Яго будынак сучасных архітэктурных форм, адзеланы глазураванай керамічнай пліткай, добра ўпісаўся ў пейзаж вуліцы Кахоўскай.

Глядзельная зала кінатэатра разлічана на 560 месцаў, мае выдатныя акустычныя якасці. Дасягнута гэта за кошт абліцоўкі сцен драўлянымі рэйкамі, падвясной столі, выкананай з гіпсавых перфарыраваных пліт.

ПАДЗЯКА З БАЛГАРЫІ

Калектыў Бабруйскага машынабудаўнічага завода імя Ул. І. Леніна ўжо шмат год пастаўляе помпавае абсталяванне Балгарскай Народнай Рэспубліцы.

Днямі ў адрас завода прыбыла віншавальная тэлеграма ад гандлёвага прадстаўніка Балгарскай Народнай Рэспублікі ў Маскве Велічко Кадрынава. Ён шчыра дзякуе бабруйскім машынабудаўнікам за брацкую дапамогу Балгарыі ў стварэнні айчынай буйной прамысловасці.

Рыхтуецца да адпраўкі чарговы эшалон з прадукцыяй Мазырскага завода меліярацыйных машын. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

Першы салігорскі калійны камбінат. Помочнік машыніста праходчага камбайна Міхаіл ДОЛБІК.

У ЛЕНІНГРАД, НА АУКЦЫЁН

У маляўнічым кутку на ўскраіне лесу раскінулася Полацкая зверагаспадарка. Тут у сеткавых клетках жывуць лясныя прыгажуні — чарнабурыя лісіцы і норкі.

Каля трох тысяч шкурак чарнабурай лісіцы адправілі полацкія зверагоды ў Ленінград, на міжнародны аукцыён. Гатова для адпраўкі яшчэ больш дзевяці тысяч шкурак норкі.

ГОРАД МАЛАДЗЕЕ

З кожным годам усё прыгажэ і маладзее адзіна са старажытнейшых гарадоў Беларусі — Ваўкавыск. Сёлета ў горадзе будуць узведзены чатыры шматпавярховыя жылыя дамы, у тым ліку два 119-кватэрныя, інтэрнат будаўнікоў на 360 месцаў, чатырохпавярховыя гасцініца з рэстаранам, завершана ўзвядзенне завода дзіцячых сухіх малочных прадуктаў і раду іншых аб'ектаў.

На Мінскім заводзе электрахалядзільнікаў ідзе серыйны выпуск халадзільнікаў новай мадэлі «Мінск-4». НА ЗДЫМКУ: кантралёры Лідзія СУРЫНА і Святлана САЛОДЫШАВА за правэркай халадзільнікаў, якія сыхлі з канвеера.

Фота М. МІНКОВІЧА.

ПЕРЕПИСЬ 1970 ГОДА

С 15 по 22 января по всей территории Советского Союза проводилась перепись населения.

Строго говоря, перепись стартовала в декабре, когда она охватила наиболее отдаленные и труднодоступные районы страны — Крайний Север, горный Памир, Прикаспийские степи. Около миллиона жителей СССР уже в закончившемся году заполнили переписные бланки.

Нынешняя Всесоюзная перепись — пятая за годы Советской власти. Первая проводилась в 1920 году, еще при жизни Владимира Ильича Ленина; вторая — в 1926 году, на памятном рубеже советской истории, когда СССР завершал восстановление экономики, разрушенной империалистической и гражданской войнами; третья — в 1939 году, после досрочного осуществления двух пятилеток, превращения экономически отсталой России в могучее индустриально-колхозное государство, второе в мире по промышленному потенциалу; и, наконец, четвертая — в 1959 году, через два года после выхода первого советского спутника в космос, события, символизировавшего огромные успехи социалистической экономики, техники, науки.

Нынешняя Всесоюзная перепись населения имеет свои характерные особенности. Более обширной является ее программа, ее содержание. Быстрый рост экономики и культуры, подъем материального благосостояния советских людей способствуют значительному увеличению численности населения. Оно, как известно, уже перевалило за 240 миллионов.

Перепись проводилась ныне по двум программам — сплошной и выборочной. Первая охватила всех жителей страны. Ее переписные бланки содержали такие вопросы, как пол, возраст, семейное положение, национальность, язык, уровень образования, источник средств существования и т. д. Вторая — выборочная — затронула четвертую часть населения СССР. Она, помимо общих вопросов, которые были выше перечислены, давала ответ о месте работы, обрабатываемом, ее продолжительности, характере занятий, при-

надлежности к той или иной существующей общественной группе.

Перепись проводилась многотысячной группой тщательно подготовленных для этой цели людей. Свыше полумиллиона переписчиков встретились с глазу на глаз со всеми жителями огромной страны. Они посетили каждый дом, каждую квартиру, каждую семью. Работу переписчиков контролировали, корректировали еще 100 тысяч работников, осуществлявших, так сказать, ревизионные функции.

В Советском Союзе стало традиционным живейшее участие в переписях населения широких слоев интеллигенции города и деревни. И сейчас подавляющая масса переписчиков — это педагоги, преподаватели высших учебных заведений, студенты старших курсов. Стоит вспомнить, что в первой и единственной всероссийской переписи населения, которая проводилась до революции, в 1897 году, непосредственно участвовали выдающиеся деятели русской литературы и общественной мысли, такие, как Лев Толстой, Антон Чехов и многие другие.

«Для социалистического строительства Советской Республики, — писал Владимир Ильич Ленин в 1920 году, — данные переписей будут иметь первостепенное и руководящее значение».

Вся история развития советского общества со всей наглядностью подтвердила правильность этих слов. Многолетние итоги всесоюзных переписей населения — это большие и разносторонние социологические исследования. Они становятся ориентиром в экономическом, социальном и культурном развитии СССР, союзных республик, краев, областей, городов. Они способствуют правильному планированию всех аспектов жизни советского общества.

Всесоюзная перепись 1970 года даст богатейшие данные о трудовых ресурсах страны, самой важной и решающей производительной силе общества.

Яков УШЕРЕНКО,
комментатор АПН.

У 96 КРАІН СВЕТУ

Міжнародная дэмакратычная федэрацыя жанчын звярнулася да ўсіх нацыянальных жаночых арганізацый з заклікам прыняць удзел у святкаванні 100-годдзя з дня нараджэння Ул. І. Леніна. МДФЖ выпусціла бюлетэнь, у які ўключаны вытрымкі з прац Ул. І. Леніна па розных пытаннях жаночага руху, успаміны Клары Цэткін аб Уладзіміру Ільічу.

Бюлетэнь выйшаў на англійскай, французскай, нямецкай і іспанскай мовах і рассылаецца федэрацыяй у 99 нацыянальных жаночых арганізацый 96 краін свету.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ
ПО-БЕЛОРУССКИ

Накануне Нового года коллектив строителей Лукомльской ГРЭС сдал в эксплуатацию первый энергоблок. После пробного пуска его энергосистема республики получила 11 миллионов киловатт-часов энергии. В нынешнем году будут пущены еще два таких энергоблока, затем мощность станции возрастет до 2 миллионов 400 тысяч киловатт. Здесь впервые в республике на блочном пульте смонтирована информационно-вычислительная машина, которая возьмет на себя сложные

функции контроля за работой агрегатов. К 100-летию юбилею Ленина коллектив строителей и монтажников обязался сдать в эксплуатацию энергоблок № 2 («АГНИ ЛУКОМЛЯ», 1 стр.).

До Великой Октябрьской социалистической революции 80 процентов населения Белоруссии было неграмотным. В 1919 году В. И. Ленин подписал декрет «О ликвидации неграмотности среди населения РСФСР», в котором говорилось, что все население от 8 до 50 лет должно учиться грамоте. Сегодня стоит иная задача — завершить в основном всеобщее среднее образование («КРАИНА УСЕАГУЛЬНАЯ АДУКАЦЫЯ», 2 стр.).

В деревне Москали на Гродненщине есть братская могила. Сюда приходят бывшие партизаны, колхозники, пионеры, приносят цветы. Здесь похоронен комсомолец Леонид Сиденевский. Мальчику было 14 лет, когда началась Великая Отечественная война. Она

застала его в Белостоке, где он учился в ремесленном училище. Леонид вернулся в родные Новоселки и вскоре вступил в партизанский отряд. Уже в конце войны немцам удалось обнаружить расположение этого отряда. Группе, в которую входил Л. Сиденевский, было приказано задержать карателей. Бой у деревни Шестили был неравным. Фашисты бросили против народных мстителей танки. В этом бою погиб молодой партизан Леонид Сиденевский, подорвав себя и гитлеровцев последней гранатой («РАЗВИТАЛЬНЫ САЛЮТ», 3 стр.).

«КАЛГАСНИКІ АДКАЗВАЮЦЬ З УСМЕШКАЙ» [4 стр.]. В этой статье сами колхозники опровергают измышления буржуазных пропагандистов о слабости колхозного строя. Наш корреспондент побывал в деревне Хартца Мостовского района, беседовал там с многими людьми. На его вопросы: «Довольны ли вы своей жизнью! Не хотели бы иметь собственную землю!» — отвечали

пенсионер А. Ключко, механизатор В. Лозовик, слесарь В. Полежинский и его жена Мария, колхозник М. Казей и многие другие. Все они довольны своей жизнью, никто не представляет, что можно жить иначе. Богатое в колхозе «Правда» и общественное хозяйство, оно приносит большие доходы. Был членом артели приближается к городскому быту. В деревню пришли культура, бесплатное образование и медицинская помощь. Нет больше забитого белорусского мужика. Есть хозяин своей жизни, своего положения.

О замечательном мастере советского кино кинорежиссере Александре Довженко рассказывает в статье «КАДРЫ СВЕТЛАГА ЖЫЦЦЯ», помещенной на 6 стр. Его отец был неграмотным хлеборобом, имел небольшой участок земли и 14 детей. Получив после Октябрьской революции возможность учиться, Александр Довженко стал всемирно известным кинорежиссером и писателем.

ЛЕЙПЦЫГ —
МИНСК —
СТОУБЦЫ

Нядаўна тэлегледачы Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі ўбачылі захапляючы фільм-расказ пра Беларусь. Цікавая перадагісторыя гэтага фільма.

Летам група беларускай моладзі наведала ГДР. Цёпла сустрэлі гасцей з Беларусі нямецкія юнакі і дзяўчаты ў Берліне і Дрэздэне, Веймары і Лейпцыгу. У горадзе суветных кірмашоў беларускія турысты не маглі прайсці міма выстаўкі «Агра», якая з'яўляецца «зьялёным універсітэтам» рэспублікі. Тут паказаны дасягненні працоўнікоў сельскай гаспадаркі ГДР у жывёлагадоўлі і паляводства. Як жа не наведаць такую выстаўку! Сярод гасцей жа былі і сельскія механізатары, і інжынеры Мінскага трактарнага завода.

Сардэчнай была сустрэча беларускіх і нямецкіх маладых хлебаробаў на «Агра». Тут і трапілі госці пад «абстрэл» камер тэлебачання ГДР.

Разглядаючы знятыя ў Лейпцыгу кадры, нямецкія апэратары вырашылі стварыць фільм аб дружбе моладзі дзвюх рэспублік, паказаць, дзе і як жывуць і працуюць маладыя беларускія наведвальнікі «Агра». Выбар выпаў на дваіх, якія вельмі ажыўлена гутарылі. Было ўстаноўлена, што гэта маладая настаўніца Антаніна Залеўская, якая працуе ў сельскай школе ў Стаўбцоўскім раёне, і дацэнт Беларускага тэхналагічнага інстытута Мікалай Свідунович.

Кароткія зборы — Розмарыя Эбнер, Герхард Охель і іншыя работнікі нямецкага тэлебачання адправіліся ў дарогу. Сваёй задумай яны падзяліліся з супрацоўнікамі Дзяржаўнага камітэта па радыёвяшчанню і тэлебачанню Савета Міністраў БССР, якія аказалі нямецкім калегам вялікую дапамогу.

Так на блакітным экране ГДР з'явіўся цікавы фільм-расказ «Сустрэчы на трасе Лейпцыг — Мінск — Стоўбцы». Нямецкія тэлегледачы нібы зрабілі захапляючае падарожжа па цудоўнаму Мінску, зазірнулі ў чысты зялёны горад Стоўбцы, пабывалі ў калгасе «Чырвоная зорка», даведаліся, як працоўныя Савецкай Беларусі рыхтуюцца дастойна сустраць юбілей Ул. І. Леніна.

Л. СЦЕПАНАУСКАС.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

РАЗВИТАЛЬНЫ
САЛЮТ

Здалёк даляцеў рокат матораў.

— Здаецца, пачалося, — сказаў камандзір. — Спакойна, галоўнае не выдаць сябе раней часу.

Невялікая група партизан схавалася ў засадзе на вышыні ля дарогі, якая вяла да вялікага бору. Леонід Сідзянеўскі ляжаў у ачопку, наспах выкапанымі ранняй, калі ім паведамілі аб набліжэнні карнага атрада. У галаве мітусіліся думкі.

Чамусьці прыпомнілася дзіцства. Хоць дзіцства сапраўднага і не было. У восім год Леонід пасвіў кароў, хадзіў на сенакос. Потым не стала бацькі. Маці засталася адна з пяці дзецьмі...

Лёні споўнілася чатырнаццаць, калі фашысцкія самалёты і танкі абрушылі смяротны агонь на Беласток, дзе хлопчык вучыўся ў рэмесным вучылішчы. Ён уцёк з палаючага горада і некалькі дзён дабраўся да родных Навасёлкаў, што непадалёк ад Ваўкавыска.

У вайну дзеці хутка сталі сапраўднымі вайнянамі. З трывогай пачала заўважаць маці, што сын часта знікае з дому, вяртаецца позна. Ціхім стукам у акно выклікалі яго і ноччу. А пасля Яўгенія Фёдараўна знайшла схаваныя ў хлыве вінтоўку і патроны. Калі Леонід сказаў, што ідзе ў лес да партизан, маці моўчкі сабрала яму клунак. Суседзім сказала, што сын пайшоў у горад да сястры, можа, работу знойдзе.

— Немцы! — перабіў думкі Леоніда Валодзя Северын. Хлопцы разам раслі, вучыліся, разам пайшлі ў атрад, а цяпер побач ляжалі ў ачопку.

Гітлераўцам удалося выявіць месцазнаходжанне партизанскага атрада імя Калініна. Баючыся ўдару з тылу ў час наступлення Савецкай Арміі, яны кінулі супраць партизан буйны атрад карнікаў з танкамі і мінамётамі. Групе, у склад якой уваходзіў Леонід Сідзянеўскі, было загадана затрымаць фашыстаў, пакуль атрад не здымецца з месца і не адарвецца ад праследвання. Сігнал да адыходу — ракета.

...Карнікі ўваходзілі ў вёску Шасцілы, якая размешчана ў кіламетры ад вышыні,

дзе заляглі партизаны. Адтуль даносіліся выстралы, брах сабак. На вуліцы мітусіліся людзі. Варожыя танкі вышаўзалі на палявую дарогу. Нечакана для іх раздаўся выстрал процітанкавай гарматы, за ім другі. Падбіты першы танк. Завязаўся бой. Гітлераўцы пачалі абстрэльваць вышыню з мінамётаў. Некалькі разоў да яе набліжаліся нямецкія салдаты, але зноў і зноў адыходзілі назад, пакідаючы дзесяткі забітых.

Бой быў няроўным. Пачалі радзець рады партизан. Замоўклі кулямёт і некалькі аўтаматаў. Але жменька народных месцінцаў працягвала ўтрымліваць дарогу. Зразумеўшы, што тут праісці не ўдасца, немцы пачалі абыходзіць партизан з левага боку.

— Валодзя, нас абыходзяць! — крыкнуў Леонід таварышу і кінуўся напераз ворагу. Хутка адбег у амаль нічым не прыкрытую лагчыну, залег і адкрыў аўтаматны агонь. На яго ішоў танк. Леонід падрыхтаваў звязку гранат. Раптам нешта ўдарыла ў левае плячо, стала цяжка дыхаць. Стальная аграмадзіна хутка набліжалася. Сабраўшы апошнія сілы, семнаццацігадовы партизан кінуў гранаты пад танк і ўпаў на зямлю. Машына здрыганулася, ад выбуху развярнулася на адной гусеніцы і замерла.

— Лёня, адыходзь, над лесам ракета!

Але было позна. Немцы акружылі партизана. Дзве апошнія чаргі, і аўтамат сціх — скончыліся патроны. Леонід сіснёў у руцэ апошняю «лімонку». Хістаючыся, устаў на ногі. І, калі зусім наблізіліся зялёныя фігуры, крыкнуў: «Жывым не возьмеце!» У грудзі ўдарыла нешта гарачае, і ўжо не ўбачыў Леонід, як ад асколкаў гранаты побач з ім упала некалькі фашыстаў. Не бачыў, як над лесам узвілася трэцяя ракета, быццам развітальны салют маладому партизану.

Гэта было 4 чэрвеня 1944 года, у апошнія дні фашысцкай акупацыі.

У вёсцы Маскалі Мастоўскага раёна на Гродзеншчыне ёсць брацкая магіла. Сюды прыходзяць былыя партизаны, калгаснікі, піянеры. Яны прыносяць кветкі, схіляюцца перад тымі, хто за шчасце народа аддаў сваё жыццё. У гэтай магіле пахаваны і камсомолец Леонід Сідзянеўскі.

А. ПАНКРАЦЬЕУ.

ЗАЛАТЫ
ЮБІЛЕЙ
САЎГАСА

Саўгасу «Стара-Барысаў» споўнілася 50 гадоў. Створаная ў першыя дні Савецкай улады, гэта гаспадарка цяпер з'яўляецца перадавой у Барысаўскім раёне. Саўгас — неаднаразовы ўдзельнік Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. Тут хутка развіваюцца жывёлагадоўля, агародніцтва, збожжавая гаспадарка, садоўніцтва. У саўгасе ёсць 35 трактараў, 26 аўтамашын, 8 камбайнаў, каля 200 электраматораў, ёсць цяпличная гаспадарка, дзейнічае свой завод па перапрацоўцы гародніны і садавіны.

Праца многіх рабочых саўгаса адзначана ўрадавымі ўзнагародамі. Дырэктару Ганне Вярбіцкай прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы, яна — заслужаны аграном Беларускай ССР. Грудзі старэйшай даяркі Праскоўі Якубоўскай упрыгожваюць ордэны Леніна, Працоўнага Чырвонага Сцяга, медаль «За працоўную адзнаку», медалі ВДНГ. П. Якубоўска — уладальніца дзесяткаў ганаровых граматаў. Іменна яна дабілася рэкорднага для Барысаўшчыны надоя малака — 5 тысяч літраў ад кожнай каровы.

Ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга ўзнагароджаны галоўны аграном Валянцін Левічаў, брыгадзір жывёлагадоўчыні Ніна Дайнека, ордэнам «Знак Пашаны» — звеннявая Раіса Насціч. У саўгасе цяпер 56 чалавек ударнікаў камуністычнай працы. Гісторыю і справы саўгаса адлюстроўвае мясцовы музей баявой і працоўнай славы.

У сувязі з 50-годдзем саўгаса ў адрас юбіляра паступіла шмат віншавальных тэлеграм. Праца перадавых рабочых адзначана граматамі, грашовымі прэміямі, падарункамі.

П. БАРОДКА.

ПРАЗ БУРЫ
І ШТОРМЫ

Цеплаход «Добруш», прыпісаны да порта Жданаў, прызначан для перавозкі разна-

стайных грузаў за мяжу. Асабліва часта ён бывае на Кубе, у портах Індыі, Аб'яднанай Арабскай Рэспублікі, на Цэйлоне, у Японіі.

Паміж экіпажам цеплахода і працоўнымі горада Добруша ўстаноўлена цесная сувязь. У пярэдазень Новага года з борта цеплахода «Добруш», які знаходзіўся каля Японіі, прыйшоў пакет. У ім многа здымкаў, якія расказваюць аб жыцці экіпажа, а таксама з месц стаянкі судна ў розных портах свету. У п'ямым гаворыцца:

«Пасля кароткага рэйса ў ААР мы вярнуліся ў свой порт Жданаў. Тут прыйшлі адказны груз для Японіі, а таксама для сваёй Камчаткі. Гэты рэйс быў вельмі цяжкім. Ён працягваўся 70 сутак. Нягледзячы на штормы, экіпаж судна вёў сябе мужна, працаваў самааддана, і рэйс закончыў паспяхова. Мы аб гэтым паведамляем з асаблівай радасцю таму, што рэйс экіпаж прысвяціў 100-годдзю з дня нараджэння Ул. І. Леніна...»

Заканчваючы сваё пісьмо, мы гарача і сардэчна жадаем усім жыхарам горада моцнага здароўя, шчаслівага жыцця, поспехаў у працы і вучобе, выдатнага настрою».

Пісьмо і фотаздымкі перададзены ў музей Добрушскай сярэдняй школы № 3, дзе адкрыта экспазіцыя «Цеплаход «Добруш»».

Экіпажу судна накіравана пісьмо ў адказ. Працоўныя горада расказваюць аб сваіх навінах, поспехах у працы.

А. КУРЛОВІЧ.

Калектыў філіяла навукова-даследчага інстытута тэхналогіі аўтамабільнай прамысловасці вядзе праектаванне новага абсталявання для ліцейных цэхаў аўтазаводаў. НА ЗДЫМКУ: навуковыя супрацоўнікі А. БУНАС і Г. ПАСЮК.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

КАЛГАСНІКІ АДКАЗВАЮЦЬ З УСМЕШКАЙ

Ужо не першы год прапагандысты капіталістычных краін Захаду, а разам з імі і беларускія буржуазныя нацыяналісты вядуць масіраваную атаку на савецкі калгасны лад. У сваім ідэалагічным наступленні яны не грэбуюць нічым — карыстаюцца паклёпам, хлуснёй, скажонамі факты, замоўчваюць праўду, — каб ашальмаваць нашы калгасы, пасеяць у людзей недавер'е да іх. Быў час, калі заходнія прэса ўсур'ез пісала, нібыта ўсе калгаснікі спяць пад адной коўдрай і ядуць з аднаго катла. Цяпер падобнае глупства сустракаецца надзвычай рэдка. Аднак буржуазныя газеты і нацыяналістычныя падгалоскі любяць развешваць на вярбе грушы і сягоння.

Адно з іх настойлівых сцверджанняў — слабасць калгасаў. Яны, маўляў, насаджаны прымусова і супрачаць інтарэсам і псіхалогіі сялян. Дай людзям зямлю ў прыватную ўласнасць — калгасы развалюцца, перастаюць існаваць.

Сцверджанне смехатворнае. Аднак што скажучы, пачуўшы яго, самі калгаснікі? Як будучы рэагаваць на тое, быццам ім толькі і сніцца, каб атрымаць кавалак зямлі і ўцячы з калгаса?

Інтэрв'ю адбылося ў калгасе «Праўда» Мастоўскага раёна, у вёсцы Харціца. Першым на мае пытанні адказаў стары селянін Аляксандр Клячко. Бадай, ёсць сэнс перадаць гутарку з ім амаль са стэнаграфічнай дакладнасцю:

— Дык вось, Аляксандр Аляксандравіч, на Захадзе гавораць, што нашы калгаснікі...

— Не маюць чаго ёсць? — перабіў ён мяне. — Толькі слухай — яны чаго хочаш нагавораць. Але прабач, братка, што спыніў цябе... Ну, дык што яны там?

Праслухаўшы, стары ўсміхаецца і нечакана кліча ўніка:

— Толькі! Схадзі на кухню і прынясі тую сумку, што на стала стаіць.

У сумцы аказаўся хлеб, зверху белая булка.

— Бачыш? Калі я меў уласную зямлю, то такія булкі два разы ў год еў — толькі на каляды і вялікдзень. Ды і то, бадай, не кожны год. На стала пад абрусам хлеб чорны не заўсёды ляжаў. Разумееш? Цяпер мая старая мяса штодзень у чы-

гунок кладзе, а тады, як свая зямля была, пасцілі доўга-доўга... Толькі скажы мне, чалавеча, чаму яны так пра нас плявузгаюць? Ці не ведаюць, як мы жывём?

— Ведаюць.

— Ну дык чаму? З гледзду з'ехалі ці што? Ты вось памяркуй сам. Было нас у бацькі тры сыны, а зямлі пяць гектараў. Падзялі тую зямлю на трох — ніку кур'яна пераскочыць. Які там хлеб, якое жыццё? Нэндза. Брат Мікалай паехаў у Амерыку хлеба-долі шукаць. А мне з другім братам Васілём дасталася па два з паловай гектары. Ды падатак вялікі заплаці, ды каня наймі, бо свайго каня няма чым пракарміць. А цяпер у мяне ёсць і хлеб, і грошы, і пенсія. І дзяцей вывучыў. На агародзе каля хаты пад трактар садзім бульбу. Разумееш? Працаваць лёгка стала, бо ў плуг запрагаем не сіваю кабылку, а механізацыю — трактар! А яны там языкамі мянташаць... Ха! Дзівакі...

Механізатар Уладзімір Лазовік, пачуўшы пытанне, таксама шырока ўсміхнуўся. Ва ўсмішцы гэтай і ў гарзлівым позірку вачэй і прыкмету здзіўлення: «Што ж гэта ты — сур'езны чалавек, а раскажаш анекдоты». І не памыліўся.

— А што, спраўды пра нашы калгасы капіталісты такую прапаганду пускаюць? Цікавыя людзі... Гэта яны, напэўна, ад злосці. Значыць, ці хацеў бы я мець зямлю? А навошта яна? Цяпер жа я жыву лепш, чым тады, як была прыватная ўласнасць. Мой бацька меў чатыры гектары на трох сыноў і адну дачку. Што, трактар я купіў бы з таго аблізанага шнура? Дом пабудоваў бы? Па-людску адзеўся? Смех слухаць. На такой зямлі, скажы я вам, чалавек не ўласнік і не жабрак. Паглядзіце на мой дом. Добры дом? Добры. Газ, святло і тэлевізар ёсць? Ёсць. І паравое ацяпленне ёсць — з дрэвам не трэба пэчкацца. Тыдні два назад меў 700 рублёў на ашчаднай кніжцы, ды прыйшлося забраць — халадзільнік і сёе-тое з ўбораў жонцы купілі. Яшчэ я вам скажу, што жанчыны аб'я-як адзявацца не хочуць, усё ім трэба лепшае, маднейшае. А дзецям толькі дарагія цукеркі падавай — танныя не падабаюцца. Вось так у калгасе. Да 39-га года, калі працаваў на сваёй зямлі, пра такое і не марылі. Так

што не ведаю, ці знайшоўся б які дурань, каб кінучы калгас і асеці на сваім шнуры. Думаю, такога не знойдзеш.

Як і першыя два субяседнікі, слесар Уладзімір Паляжынскі сустрэў маё пытанне ўсмішкай.

— Можка вы думаеце, што я, былы батрак, уявіў бы зямлю? — спытаў ён. — Ніколі. У калгасе жыццё зусім іншае. На сваёй гаспадарцы град выбіў збожжа, вымакла яго, высахла ці не ўраджайна — прападай, чалавек. Добры ўраджай — на рынку цана збожжа нізкая. А ў калгасе для мяне няма ніякага страху — я заўсёды гарантаваную аплату маю. Мне і працаваць лягчэй, і не баюся ці пажару, ні падзівку. Паўна ж, дрэна, калі згарыць дом або падае карова, але жабраваць я не пайду. Мне дапаможа калгас. І старасці не баюся — калгас выдасць пенсію, кармаі для каровы бясплатна забяспечыць, машыны даць, калі спатрэбіцца куды паехаць...

Тут у размову ўступіла Марыя — жонка Уладзіміра:

— Ты пачакай, дай мне слова. Што ён пра пенсію сказаў — гэта праўда. Але як хмы, жанчыны, жылі на аднаасобнай гаспадарцы за панамі тымі? Вясной, аж да жніва, помню, хлеба няма. Пачынае паспяваць жыта — бяжыш з сярпом у поле, снап нажнеш, абмалоціш, высушыш і хутчэй малоць у жорны. Каб хаця дзяцей накарміць. Вы, мусіць, не ведаеце, як баліць сэрца маці, калі дзеці галодныя? Або калі яны ўсю зіму не злазяць з печы, бо няма чаго абуць? У нас было так, я перажыла гэта. А сягоння вясковыя дзеці накармлены і апрануты, цяпер яны ў школе вучацца. А ці лёгка было мне, жанчыне, цэпам жыта малаціць? Рукі нямелі. Сораму ў таго няма, хто пра калгасы брэша...

У Харціцы я сустрэўся таксама з Міхаілам Казеем і яго жонкай Вольгай, з Марыяй Клячко і іншымі калгаснікамі. Іх думкі накошт прыватнай уласнасці і калгаснага ладу нічым не адрозніваліся ад тых, што прыведзены вышэй. Усе яны задаволены сваім жыццём, ніхто не ўяўляе, што можна жыць інакш. Усе толькі ўсміхаюцца, пачуўшы пра выдумкі нашых ворагаў. І адказваюць па-сялянску проста, гавораць пра сваё жыццё, не кривячы душой.

Яны, праўда, не казалі аб гаспадарчых справах калгаса. Таму неабходна дадаць, што калгас «Праўда» атрымаў летась па 25,5 цэнтнера збожжа, па 185 цэнтнераў бульбы, 6 цэнтнераў валакна і пасення льну з кожнага гектара. Чысты грашовы даход гаспадаркі склаў за год 170 тысяч рублёў. Трэба адзначыць і тое, што калгас пабудоваў ужо 25 кватэр гарадскога тыпу для сваіх членаў і яшчэ будзе два двухпавярховыя чатырохкватэрныя дамы, сучаснай архітэктуры клуб. Каля 150 сем'яў карыстаюцца газам, на газавым паліва пераведзены кармавы цэх на свінаферме. У вёсках пракладваецца водаправод. Карацей кажучы, быт калгаснікаў рэальна набліжаецца да гарадскога быту.

Аднак можа калгаснікі калгаса «Праўда» — выключэнне? Магчыма, не ўсюды аднолькава жывуць людзі? Ёсць жа, зразумела, гаспадаркі багацейшыя і слабейшыя, чым гэта. Таму такія самыя пытанні, як і ў вёсцы Харціца, я задаваў многім хлебарабам. У тым жа Мастоўскім раёне мне адказаў пенсіянер калгаса «Зара камунізма» Павел Манцавіч, у Навагрудскім — калгаснік калгаса імя Шчорса Трафім Красоўскі, у Смагонскім — палівод калгаса «Светлы шлях» Геннадзь Мураўскі, у Мядзельскім — калгаснік з вёскі Старыя Габы Мікалай Мычко, у Пружанскім — пенсіянер з вёскі Ляхі Іосіф Дронжак. Першая рэакцыя ва ўсіх — усмішка і здзіўленне: нам, маўляў, і ў галаву не прыходзіць думкі аб аднаасобнай гаспадарцы. І адказы ўсе — аднолькавыя, розніца толькі ў дробных дэталях да ў колькасці гумару на адрасу заходніх прапагандыстаў.

Давайце падагульнім гэтыя адказы, і тады выявіцца тая галоўная прычына, па якой калгасны лад стаў бліжэй сэрцу сялян, чаму яны з радасцю пазбавіліся аднаасобных гаспадарак.

Нацыяналізацыя зямлі ліквідавала ў нашай краіне памешчыцкае землеўладанне і, разам з ім, эксплуатацыю сялянскіх мас. Зніклі ўмовы, якія парадзілі голад, беднату і галечу. Сяляне, аб'яднаўшыся ў буйныя калектывныя гаспадаркі, атрымалі магчымасць весці сельскую гаспадарку на сучасным тэхнічным узроўні. З дапамогай шырокай механізацыі, хі-

мізацыі, прымянення мінеральных угнаенняў небывала паднялася прадукцыйнасць працы. Аблегчылася сама праца — плугі, бароны і цапы сталі музейнымі экспанатамі.

Хто ж адмовіцца ад гэтага, хто захоча аддаць зямлю памешчыку і змяніць трактар на каня?

На службу калгаснай вёсцы прыйшла сельскагаспадарчая навука, памножыўшы плён сялянскай працы. Аграномія, заатэхніка, ветэрынарыя ўрачы, інжынеры, эканамісты паднялі культуру земляробства і жылля вёлагадоўлі. Ні адзін аднаасобнік не здолее прымяніць навуковыя дасягненні ў тых маштабах, якія пад сілу калгасам. Дык ці можа калгаснік адмовіцца ад навукі і чыкаць, як раней, такога ўраджая, які яму бог пашле?

Калгасны лад пазбавіў сялян ад драбнення аднаасобных гаспадарак і разарэння ад стыхій рынку і рыначных цен на сельскагаспадарчую прадукцыю, што і сягоння ўласціва капіталістычнай сельскай гаспадарцы. Было б смешна жадаць пазбавіцца такой перавагі і аддаць свой лёс сляпой стыхіі...

Сацыялістычны спосаб вытворчасці змяніў усё жыццё сялян. У калгасныя вёскі прыйшлі культура, бясплатная адукацыя і медыцынская дапамога, уведзена сацыяльнае забеспячэнне па старасці. Змяненне ж эканамічных і сацыяльных адносін, ліквідацыя прыгнёту і эксплуатацыі прывялі да таго, што змянілася сама псіхалогія сялян. Дзе тыя забітыя, запалоханыя, з сумным позіркам беларускія мужыкі, з якіх «смяюцца, пагарджаюцца, кожны савецкі селянін, як у дні мінулай вайны, будзе ўсімі сродкамі абараняць гэты лад.

Ніхто і ніколі. Ніводзін чалавек не адмовіцца ад перадавога калгаснага ладу, адзіна правільнага і справядлівага. І калі спатрэбіцца, кожны савецкі селянін, як у дні мінулай вайны, будзе ўсімі сродкамі абараняць гэты лад.

А нанятая паны прапагандысты і ўсякія там «спадары» не прызнаюць гэтых абставін і робяць выгляд, што нават не прыкмятаюць іх. Яны паўтараюць сваё: калгасы — пекла, прыватная ўласнасць — рай. Пачуўшы пра такія спевы, калгаснікі толькі ўсміхаюцца.

Ул. БЯГУН.

ГОМЕЛЬ ВЯЧЭРНІ.

Фотаэцюд К. ЯКУБОВІЧА.

ПІШУТ ЗЕМЛЯКІ

Мне часта вспоминаются дни, проведенные на Родине. С первой минуты, как только ступила на родную землю, я почувствовала себя совсем молодой. Как будто и не было за плечами семи десятков с лишком лет.

Ведь Минск — мой родной город. Естественно, что все эти долгие годы в моей памяти был старый Минск — такой, каким я его видела перед отъездом за океан. Я знала, что фашисты разрушили город, и всегда думала: «Хотя бы наши братья сумели его восстановить и сделать таким, как прежде».

Но то, что я увидела, превзошло все мои ожидания. Я ходила по широкому, чистым улицам белорусской столицы и не могла их узнать. И не только потому, что слезы застилали глаза [то были слезы радости], а потому, что этот город построен заново.

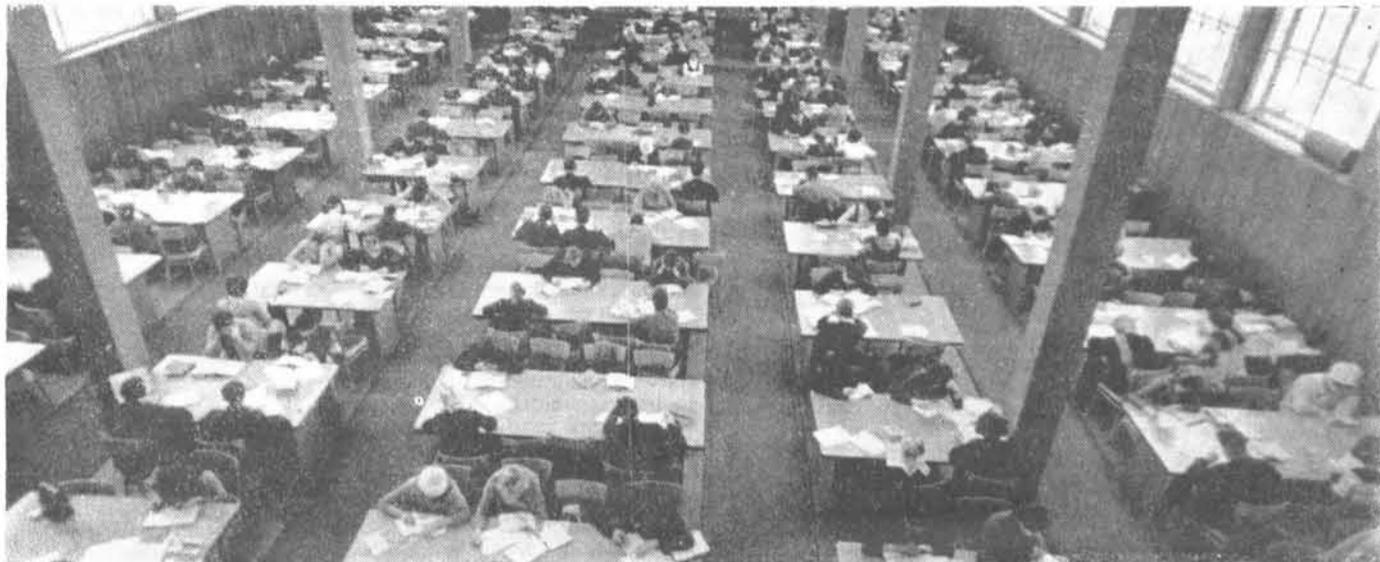
А вообще-то вся поездка — целый ряд неожиданностей и открытий. Взять хотя бы посещение колхоза. Об этом уже говорили на страницах вашей газеты члены нашей группы Межохов, Назарук и другие. Поэтому я не буду повторяться. Хочу лишь еще раз поблагодарить милых, трудолюбивых людей за их гостеприимство.

Когда мы сидели вместе с ними за одним столом, я подумала: «А ведь среди них, возможно, есть и друзья моего мужа». Он родился в тех местах. И иногда, вспоминая свое тяжелое детство, рассказывал, как он, семилетний мальчик, вынужден был идти работать к князю Радзивиллу из-за куска хлеба. Разве так теперь живут дети колхозников! У них есть все: хорошая еда, одежда, школы, где они учатся, и, самое главное, светлое будущее.

Я старая женщина, верующая, и, думаю, вы не обидитесь, если скажу: «Да поможет вам бог».

США.

С. МОРОЗ.

Дзейнасць Уладзіміра Ільча Леніна была такой шматграннай і кіпучай, праблемы — такімі шырокімі, што няма цяпер ні адной галімы ў грамадскім жыцці, навуцы, культуры, работнікам якой не даводзілася б пастаянна звяртацца да яго прац.

Нашы здымкі зроблены ў буйнейшай бібліятэцы Мінска, якая носіць імя вялікага правадыра. Злева — зала, дзе чытаюць кнігі Леніна. Справа — над старонкамі гэтых кніг схілілася беларуская студэнтка Святлана Анціпава і в'етнамец Нгуен Суан В'ен.

LENIN AND SOVIET YOUTH

Vladimir DESYATERIK,

Publicist

NOT long ago the young people of the Ukrainian city of Dnepropetrovsk held a discussion in the city's central park. The heated debate on «What does the term 'to know how to live' mean?» lasted well into the night. Directly opposed opinions clashed and, as often happens in such situations, seemingly insoluble problems cropped up. The audience vigorously agreed with or rejected the points of view expressed by one or another of the speakers.

One of those who was involved in the debate handed to the presidium of the meeting a portrait of Lenin, which he had drawn right there at the discussion on a piece of paper torn out of a notebook. «To know how to live means to live like he used to» — these few words penned by the author of the drawing drew such thunderous applause that it was clear he had managed to crystallize and express the ideas and emotions of the young people present.

● LENIN'S BEHESTS TO THE YOUNG

IN 1924, the delegates to the 6th YCL Congress appealed in a Manifesto addressed to all people of their own age and to those who were to come in their wake «to learn how to live, work and struggle like Lenin did». Ever since then these words have been the battle cry of young Soviet people and have been handed down from generation to generation. The younger generation of the 1960's also pattern their lives on Lenin's.

To live as he did. Such is the task, the goal and the motto of Soviet youth — the Komsomols and the rest of young Soviet people. Everyone learns in childhood the main landmarks in Lenin's life. Everyone knows how the character of young Ulyanov (Lenin) was moulded, how he studied, how he created the Party, fought the enemies of the working class and led our people to the triumph of the October Revolution.

His behests and directives to the younger generation serve to guide the young people of today in their activities; and the appeal to learn from Lenin is conceived by young people as a call, above all, to selflessly serve their Motherland, to foster in themselves the qualities of a fighter and

a patriot, who doesn't flinch in the face of any obstacles on the road to the achievement of his ideals.

Let us look thoroughly at the advice left to us by Lenin's comrades-in-arms — by the people who went with him through all the trials that were the lot of the soldiers of the Revolution.

«Lenin's entire life, all his traits serve as a wonderful example for us», said Gleb Krzhizhanovsky, addressing young people. «I do not tell you: 'Be like Lenin!' People like Lenin are born once in a historical era. But do try to imitate him, to be worthy of the title of a Leninist Young Pioneer, of a member of the Leninist Komsomol».

«We do not call on you to worship him and make a cult out of it», Elena Stasova said. «We appeal to you to follow consciously in his wake. This, by the way, was very well and succinctly put by Lenin himself. No matter how much you read his works, you will never find in them the advice: 'Do as I do', or any mention of his own prestige. Just remember how simply and clearly Lenin stated the tasks of communist education: 'The Young Communist League must combine its education, teaching and training with the labour of the workers and peasants, so as not to shut itself up in its schools and not to confine itself to reading communist books and pamphlets. Only by working side by side with the workers and peasants can one become a genuine Communist.'»

One can easily notice in the appeals of the veterans their sincere confidence that the new generation of fighters would worthily continue Lenin's cause, that they would learn from him and enrich themselves with his great revolutionary experience, that they would apply Lenin's standards to everything they come up against in life, and that, just like Lenin, they would be prepared to selflessly give their strength and knowledge to the service of their own people.

After the Great October Socialist Revolution had triumphed, Lenin, as any person does who has managed to achieve his cherished dream, felt himself the happiest person on earth. In his many speeches and reports at meetings and congresses, he shared his joy with the workers. «We have a right to be and are proud of the fact that to us has fallen the good fortune to begin the erection of a Soviet state, and

thereby to usher in a new era in world history...»

The documentary films of the first days of the Revolution include one scene, the emotional and symbolical impact of which cannot be exaggerated. It is the shot of Lenin laying the cornerstone of the monument to Karl Marx. We see him with a trowel in his hand, a trowel which has, indeed, become a symbol of our system — the system which builds and creates.

When you see this film you understand even better the profound meaning of Lenin's words to the young people: «The old order has been destroyed, as it deserved to be, it has been transformed into a heap of ruins, as it deserved to be. The ground has been cleared, and on this ground the younger communist generation must build a communist society. You are faced with the task of construction...»

Such was the main behest left to the young people by the man with the trowel in his hand.

The Leninist Komsomol's more than 50-years' history offers proof that the young people of the Land of Soviets have always and in everything been true to this behest.

● LENIN'S WORD IS IN THE HEARTS AND DEEDS OF THE YOUNG

OUR country's young people have always marched in step with the Party, asking but for one privilege — to be at the decisive fronts, to be the pioneers, to be in the most difficult places and where it is most important that the energy, strength and enthusiasm of millions of young patriots be applied.

The Leninist Komsomol played a great role in the shock-workers' movement, organized the nationwide setting up of shock-workers' teams, and has sent its members to reclaim the lands in the Far East, Siberia and the virgin territories.

The young masters of their country are concerned about everything and consider themselves responsible for everything. The main thing is to mould in all the young men and women a Marxist-Leninist outlook, communist consciousness, revolutionary passion, a class-conscious approach to all phenomena in life, and loyalty to the Soviet people's fine revolutionary, combat and labour traditions.

(To be continued)

ПІШУТ ЗЕМЛЯКІ

Американская пресса из официальных источников сообщает, что во Вьетнаме погибло свыше 44 тысяч американских солдат. Вице-президент США в своем выступлении назвал число потерь в 40 тысяч, однако в это число не вошли те, кто погиб от ран и при перевозке в госпитали. Следует также учесть, что оккупанты несут большие потери не только на линии огня, но и в своем тылу, так что общие потери, безусловно, превышают официальную статистику.

Все это делается для того, чтобы скрыть от народа страшную правду. Реакционная пресса США также лезет вон из кожи, чтобы оправдать злодеяния американцев во Вьетнаме. Даже преступный сайгонский режим она представляет «гуманным». Недавно в печати появилось сообщение о том, что сайгонские власти освободили из плена 88 «коммунистов», из них 63 женщины, 16 детей, а остальные — «солдаты Вьетконга» в возрасте от 70 лет и старше.

Вот до чего додумались. Забирают в деревнях стариков, женщин и детей, а потом сообщают, что в боях захвачены пленные, что это враги. В отношении последнего можно согласиться. Действительно, весь вьетнамский народ, от мала до велика, является противником сайгонской клики и американских оккупантов.

Всему миру ясно, что США войну во Вьетнаме проиграли как в военном, так и в политическом смысле. Загубили столько молодых жизней, сотни тысяч сделали калеками, довели страну до банкротства. И сейчас в Америке свирепствует инфляция, стоимость доллара падает, а заработная плата рабочих и служащих не поспевает за ростом цен. Что же касается пенсии по старости, то она не увеличилась и на сотую долю процента.

Нежелание Никсона считаться с мнением своего народа по вопросу о войне вызывает всеобщее возмущение. Все большее и большее количество американцев начинает понимать, что нельзя оставаться в стороне от событий сегодняшнего дня. Их протест принимает самые различные формы, вплоть до самоубийства, самоосуждения и т. д.

В 1969 году по всей стране прокатилась волна демонстраций. Только в Вашингтоне за три дня участвовало в марше протеста не меньше миллиона человек.

Со всех концов США демонстранты направлялись в Вашингтон. Каждый добирался, как мог, — кто летел на самолете, кто по железной дороге, кто автобусом.

...Непрерывный людской поток идет на место сбора. Улицы все запружены. Демонстранты с черными повязками на рукавах в знак скорби по замученным во Вьетнаме. Население Вашингтона вывесило на окнах и на дверях черные венки. Даже сын министра обороны маршировал с черной повязкой на рукаве в первых рядах демонстрантов.

И что характерно. Вообще в США убийства, ограбления, нападения происходят среди бела дня на улицах больших городов. Вечером или ночью человек боится выходить из дому. И даже никто дверей не откроет незнакомому человеку. Здесь же, в Вашингтоне, собралось огромное количество людей, а создавалось впечатление, что это одна семья... Люди делились друг с другом пищей, водой, помогали устроиться с ночлегом. Кто имел средства, снимал комнату на двоих, троих в гостинице и приглашал к себе человек двадцать — тридцать.

Это одна Америка. Ее представители вооружены не огнестрельным оружием, а чистой совестью. А вот другая Америка — вооруженные до зубов полицейские, у каждого револьвер, дубинка, на поясе поблескивают наручники и гранаты с газом.

В демонстрациях приняло активное участие и духовенство. Верующие попросили отслужить панихиду по тем, кто погиб во Вьетнаме. Был установлен полевой алтарь, собралось большое количество верующих, и началось богослужение, однако сейчас же налетели полицейские и бесцеремонно разломали алтарь.

Другая группа верующих направилась к зданию, где размещается «посольство» Сайгона. Там полиция начала их «прищипывать» дубинками, а вместо кадила обкуривала слезоточивыми газами.

Это и были воспитательные лекции на тему западной демократии и свободы. Словом, народ доведен до крайности. Война должна быть остановлена!

США.

И. ШКРАБ.

Даўжэнка — мастак, Даўжэнка — чалавек, Даўжэнка — грамадзянін, гэта было адно, гэта была гармонія, якую рэдка калі можна сустрэць.

Максім РЫЛЬСКІ.

Майстры савецкага мастацтва КАДРЫ СВЕТЛАГА ЖЫЦЦЯ

Адбылася Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя. Аляксандр Даўжэнка атрымаў магчымасць не толькі вучыцца, але і стаць сусветна вядомым кінарэжысёрам і пісьменнікам.

Творчае прызнанне прыйшло да яго яшчэ ў самым пачатку 30-х гадоў. Пастаўлены ім па ўласным сцэнарыі фільм «Зямля» стаў шэдэўрам савецкага кіно. У 1958 годзе «Зямля» ўвайшла ў лік дванаццаці найвыдатнейшых фільмаў, створаных за час існавання кіно. 117 віднейшых кінакрытыкаў розных краін свету вызначылі гэта таямным галасаваннем.

Фільмы Аляксандра Даўжэнка, такія, як «Звянігара», «Арсенал», «Іван», «Аэраград», «Шчор», «Мічурын», «Паэма пра мора» і «Аповесць палымяных гадоў», — таксама вялікі здабытак айчыннага і сусветнага кіно. Яны аказалі вялікі ўплыў на творчасць многіх кінематаграфістаў розных краін свету.

Ад роднай вёсачкі Угоніца, якая злілася з украіннай гарадка Сосніцы, што на Чарні-

гаўшчыне, рукой падаць да поўдня Беларусі. Блізкая, зразумелая беларуская гаворка часта чулася то тут, то там, бо беларусаў прывабілі славытыя украінскія кірмашы.

Аляксандр Пятровіч прыгадваў, як ён, калі быў яшчэ падлеткам, упершыню пачуў менавіта на кірмашы меладычную беларускую гаворку. А ў 1926 годзе ў Харкаве пазнаёміўся ён з народнымі паэтамі Беларусі Якубам Коласам і Янкам Купалам. Аляксандр Пятровіч захапіўся тады паэзіяй сваіх новых сяброў. Гэта пачуццё ён захаваў на ўсё жыццё. Ужо на схіле «павечарэлых» дзён, хворы і нядужы, падняўся ён і прыехаў у Маскоўскі дом кіно на докядны вечар беларускай кінематаграфіі.

Талант Даўжэнка хаваў у сабе ярка выражаны камедыіны пачатак. «У мяне ёсць невычэрпная скарбніца смешнага», — казаў ён. Адгукаючыся на патрабаванні часу, аддаваў сябе строгім эпічным тэмам, заўсёды марачы аб камедыіных. У 1930 годзе Аляксандр Пятровіч пісаў з Берліна Эйзенштэйну ў

Галівуд аб сваім жаданні пабачыцца з Чаплінам і запрапанаваць вялікаму коміку свой сцэнарый. Мара тады засталася няздзейснай. У лістападзе 1956 года з'явілася рэальная магчымасць сустрэцца. Чаплін быў у Парыжы. Даўжэнка рыхтаваўся паехаць туды, але здарылася непапраўнае. 25 лістапада Аляксандр Пятровіч раптоўна памёр. Ч. Чаплін так сказаў аб ім: «Славянства дало пакуль толькі аднаго філосафа і паэта ў мастацтве — Аляксандра Даўжэнка».

У час Вялікай Айчынай вайны Аляксандр Пятровіч, нягледзячы на слабае здароўе, пайшоў добраахвотнікам на фронт. У выніку яго франтавых уражанняў з'явіўся выдатны сцэнарый «Аповесць палымяных гадоў». Фільм па ім быў пастаўлены пасля смерці аўтара вернай яго сяброўкай і творчай саратніцай Юліяй Сонцавай.

Выдатнымі творамі А. Даўжэнка ў пасляваенныя гады з'явіліся фільмы «Мічурын», прысвечаны вялікаму савецкаму саадаводу, і сцэнарый «Паэмы пра мора», якому суджана было стаць лебядзінай песняй мастака. За гэты твор ён узнагароджан Ленінскай прэміяй (пастановай здзейсніла Ю. Сонцава).

Аляксандр Даўжэнка ўсё сваё палымянае жыццё аддаў роднаму народу, аб якім з любоўю пісаў: «Не ведаю я народа дый няма такога іншага народа на зямлі, каб столькі стварыў, такую вялікую даніну прынёс чалавечтву, як наш савецкі народ, які здабыў скарбы пад сцягам Леніна ў вялікай працы, у нечуваных бітвах, у праўленні магутных духоўных і фізічных сіл».

А. СЛЕСАРЭНКА.

Хроніка культурнага жыцця

У горадзе Торунь (ПНР) адбыўся 44-ы з'езд польскага этнаграфічнага таварыства. Ад імя беларускіх этнаграфіў і фалькларыстаў удзельніцаў з'езду вітаў дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР В. Банбарчык. Ён выступіў на з'ездзе з дакладам «Беларуская этнаграфія і фалькларыстыка ў пасляваенныя гады» і паднёс польскім сябрам у падарунак 15 кніг, выдадзеных інстытутам у Мінску.

Не так даўно Усесаюзная фірма грамплацінак выпусціла тры доўгаграючыя плацінкі тыпу «Гігант» з музычнай беларускай аўтарай. На дзвюх з іх запісаны сімфанічныя творы нашых сімфанічных аркестраў Беларускай ССР пад кіраўніцтвам В. Катаева.

Вялікую радасць аматарам хараваых спеваў прынесла плацінка з запісамі хоры Беларускага радыё (мастацкі кіраўнік Ул. Роўда).

Заканчвае праграму плацінка «Чатыры песні» А. Туранкова.

Вялікая ўрачыстасць адбылася ў вёсцы Засцэле Стаўбцоўскага раёна: адзначалася стагоддзе мясцовай сярэдняй школы. На прысвечаны гэтай даце вечар сабраўся не толькі сённяшняе яе выхаванцы, але і многія з тых, хто ўжо даўно развітаўся са школай, — вучоныя, інжынеры, спецыялісты сельскай гаспадаркі, людзі іншых прафесій. Усе яны з удзячнасцю гаварылі пра сваіх педагогаў, якія дапамаглі ім выбраць правільны шлях у жыцці.

Ён быў вельмі прыгожы, на дзіва стройны, з буйной, горда пасаджанай сіваю галавой. Строгі, але натхнёны і прывабны твар з разумнымі вачыма, што выпраменьвалі цеплыню. Ва ўсім яго абліччы адчувалася высакароднасць і інтэлігентнасць.

Інтэлігент ён быў у першым пакаленні.

Бацькі яго, непісьменныя украінцы-хлебаробы, мелі сем дзесяцін зямлі разам з сенажаці і хмызняком. А дзяцей было аж чатырнаццаць. Можна як-так гадаваліся б, ды наваліліся хваробы. Да дактароў ні дайці, ні даехаць. Лячыліся ў шаптах і... паміралі. Выжылі двое — Аляксандр і малодшая сястра Паліна (жыве цяпер у Кіеве і працуе ўрачом).

Бацька, Пятро Сямёнавіч, намагаўся вывучыць адзінага сына. Выбіваўся з сіл і, калі стала зусім крута, прадаў нават дзесяціну зямлі.

НА ПЕРШЫМ ПЛАНЕ—ЧАЛАВЕК

Нядаўна мінчане з зялікай цікавасцю пазнаёміліся з выстаўкай работ венгерскай фотажурналісткі Жужы Шандар. На выставачным стэндзе было прадстаўлена каля 100 работ, выкананых на высокім тэхнічным узроўні, разнастайных па жанру, тэматыцы, зместу. Кожную з тэм раскрывала серыя здымкаў.

Хвалюе цёплы, дзіўны паказ аб дзецях (серыя «Яны такія розныя»). Далей ідуць раздзелы «Людзі Грэцыі», «Тыдзень у Рыме», «Па заказе», «Камяні», «Эпохі», «Сельскае асялле» і іншы.

Апошнія гады Жужа Шандар многа падарожнічала, пабывала ў Італіі, Грэцыі, у Францыі і на Блізкім Усходзе, у Польшчы і Савецкім Саюзе. Кожная яе работа вызначаецца выдатным майстэрствам, кожная — глыбокі роздум над лёсам людзей. Вельмі цікава, што мы не можам убачыць новай фатаграфіі таленавітага майстра: нядаўна Жужа Шандар трагічна загінула ў аўтамабільнай катастрофе.

Мінчане цёпла прынялі выстаўку яе апошніх работ.
А. ГЛІНСКІ.

Новыя вершы беларускіх паэтаў

Мікола САБАЛЕУСКІ

Хадакі

Праз лясы, пералескі, асверы
Па узгорках і па палях
Неслі людзі аб шчасці веру —
Веру Леніна, праўду Крамля.
А па іх, хадаках сялянскіх,
Там, дзе яр і зубчаты лес,
Цёмнай ноччу бязлітасна
ляскаў
Таямнічы кулацкі абрэз.
Людзі падалі ў травы і пожны,
Але вера наперад вяла,
І прыносіў з жывых апошні
Праўду Леніна да сяла.
І гучэлі, як песні, словы,
І ў гэты шчаслівы дзень

Сотні мар нараджаліся новых,
Абнаўляючы сэрцы людзей.

Валянцін ЛУКША

Мастра

Народнаму артысту ССРСР
Генадзю Іванавічу ЦІТОВІЧУ
Адплывалі вёсны
на вясёлкавых вёслах,
Вёсны лічылі
універсітэта жыцця семестры,
А праз вёсны
з кайстрау крочыў па вёсках
Неўтаймаваны мастра.
У кайстры —
не герб пануючай касты,
Акраец,
ручнік,
пара лапцей ліповых.
Сцелецца

звонкі, як званок,
бальшак пакручасты
Да новых здабыткаў —
да мелодый новых.
Сталі яго палітрай
краскі польныя,
Спадарожнай —
напевы пярвучых гуртоў.
Песні зрабілі мастра
сваім зняволеным,
Чулівым да голасу рэк,
аблогаў,
лясоў.
Патаналі засценкі
у чаромхавай кіпені,
гады міналі,
На скроні
падаў і падаў снег.
Толькі песні з часам
ні кропелькі не палінялі —
У іх радасць народная,
боль
і смех.

... Лічаць вёсны
універсітэта жыцця семестры.
Прыслушаўся —
песня плыве павольна,
як поўня.
На паўкроку спыніўся
пасівелы мастра —
Ой, рэчанька, рэчанька,
Чаму ж ты не поўная...

Міхась ПАРАХНЕВІЧ

Паклон, мой бор!

У вершалінах — весні маладзік,
Стаяць бярозы ў срэбраных
сутанях.
Мне хочацца знячэўку
заблудзіць
І ў гушчары сустрэць малочны
ранак.

Куды спяшаць! Навошта гэта
мне!
Ці мала я ў жыцці прайшоў
падбежкам!
Стаю і слухаю, як грае на
струне
Бярозавік, сцякаючы ў дзешку.
Паклон, мой бор!
Мой самы родны дом!
Я да цябе заўжды здаля
імкнуся.
Я п'ю твой сок не квартаю —
нагбом,
Ды так да скону, мусіць, не
нап'юся.
Мне бальзамуе раны твая ціш.
Ты ўсё даеш. Без просьбы. Без
паперы.
І калі што я страціў у жыцці,
Ты мне вяртаеш.
Шчодро. Поўнай мерай.

На Бородинском поле снова бой. В подмосковных селах и городах бой! Вставай, страна огромная... Пусть ярость благородная... Прямо с парада, с Красной площади — в бой на фронт, проходивший по реке Наре. Истре, по каналу Москва — Волга, под Крюково, Дубосеково.

Многие не дожили до победы. Москва выстояла. Солдаты, офицеры и генералы 16-й, 19-й, 24-й, 32-й армий — живые, вышедшие из вяземского окружения, погибшие, попавшие не по своей вине в плен, все выполнили свой долг, помогли отстоять Москву.

Они дрались до последнего патрона, до последней капли крови. Дрались раненые, дрались умирающие. Они затормозили наступление двадцати восьми немецких дивизий, остановили их под Вязьмой, помогли погасить «Тайфун», пока другие армии готовились к великой победоносной битве.

Честь им и слава, как и всем тем, кто стоял под Москвой, кто отстоял столицу!

— ИДИ, ВЛАСОВ, ИДИ...

В Вязьму в госпиталь для военнопленных, куда Лукин попал через несколько дней, привезли раненого полковника артиллерии Евгения Николаевича Мягкова.

Врач, наш, советский, осмотрел.

— У вас гангрена... Понимаете?

— Ясно, доктор...

— Необходимо ампутировать ногу...

— Высоко?

— Выше колена...

— Надо — так надо...

Если не отнять — помру?

— Наверняка... Гангрена...

— А если отнимете, поживу?

— Полностью гарантий нет...

— Шанс есть? Хоть один?

— Что вы, Евгений Николаевич! Больше.

— Режьте...

— Только у нас ничего нет, никаких анестезирующих...

Понимаете — ничего...

— По живому будете?

— Да.

— Режьте.

Врачи — наши, пленные, сестры — тоже наши девчата. А старшая сестра — немка поставлена для контроля. Полковник все просил доктора:

— Доктор, милый, поскорее... Очень прошу, поскорее.

Девчата плакали. Инструмент подают, а сами режут. А он все свое:

— Поскорее!

Немка, длинная, худощавая, лицо темное, глаза скучные, не то из монашек, не то одинокая, сначала молчала, потом начала торопить хирурга:

— Шнель, шнель...

Со лба у Мягкова пот вытирать принялась своим платком с кружавчиками... И не выдержала — грохнулась в обморок.

Мягков ночью потерял сознание и все кричал:

— Маруся, Маруся...

Немка подходила, давала пить, и не воду, а по ее распоряжению приготовленный клюквенный морс, пот у Мягкова убирала со лба платочком.

Раненые слышали, как она несколько раз сказала:

— Майн либер! Майн либер...

Утром полковник Мягков умер.

Из Вязьмы Лукина перевезли в Смоленск. Везли на пятитонном грузовике. Носилки поставили на пол, на скамейках, установленных вдоль бортов, уселись солдаты, уперлись сапогами с

обеих сторон. Один сапог оцутился возле подборodka — все лезла в глаза стертая подковка. Шоссе изрыто, грязь комьями замерзла, до окаменелости. Мотало вправо, влево, подбрасывало вверх — молотилка, не машина. Охрана не случайно уперлась в носилки, видно, не впервой ехали, знали, как тут кишки выматывает.

Вдобавок, только отъехали, забесилась вьюга.

Солдаты по очереди прятались в кабину — отогреться, прикладывались к фляжкам, жевали бутерброды, курили. Лукина мутило, хотя бы разок затынуться!

рой медленно поплелся, сказав: «Пойду спрошу».

Подошла одетая в стеганку женщина, голова замотана коричневым шерстяным платком. Наклонилась, Лукин узнал Елизавету Ивановну Сердюкову — запомнил по встрече в небольшой деревеньке.

— Товарищ генерал!

— Вот и встретились, Елизавета Ивановна...

Врач торопливо сказала санитарам:

— Несите, несите...

На второй этаж поднимались по узенькой тропочке, между телами. Раненые лежали всюду — на ступень-

Елизавета Ивановна?

— Ничего не случилось... Сестра наша Лидочка, она тоже местная, домашних щей вам принесла... Вы же голодные...

— Как все, Елизавета Ивановна...

— Лида сейчас разогреет... У нас в примусе немного керосина осталось.

Принесли щи, от них пар.

— Ешьте, дорогие... Немного горяченького...

Вошла старшая сестра, немка. Молча взяла котелок, понюхала.

— Что есть тут?

— Щи.

— Что есть щи?

Арк. ВАСИЛЬЕВ

Въехали в разбитый, сожженный Смоленск. Кажется, вот тут, где сейчас развалины, совсем недавно командующий войсками 16-й армии генерал-лейтенант Лукин принимал единственное пополнение. Прибыли тогда из Горького две тысячи солдат, офицеров, политработников — большинство рабочих, коммунистов.

Распределяли их по полкам мизерными дозами, как живую воду в сухой, прокаленной степи, — по двадцать — тридцать человек. И эти люди, многие уже немолодые, снявшие шинели после гражданской войны, сотворили чудо — дрались храбро, дерзко, а главное — умело сценмировали уставших от отступления бойцов. Это с их помощью немцы начали сомражать, что Россия — не место для увеселительных прогулок...

«Будете помнить Смоленск! Будете...»

Солдаты заспорили: куда везти пленного генерала — в Вязьме им не растолковали — в немецкий госпиталь или в русский.

Старший приказал:

— Вези к русским...

Долго тряслись по ухабам, пока добрались до госпиталя, размещенного в здании медицинского техникума.

Немцы сняли носилки с грузовика, поставили у входа на землю.

Лукин приподнял голову, осмотрелся. Метрах в пяти поленицей лежали занесенные снегом трупы. Два сверху были, видно, свежие, белый саван еще не успел их присыпать — голые, опрокинутые навзничь трупы сильно отдавали синеватой желтизной.

Подошли двое красноармейцев, худых, с длинными руками, еле-еле подняли носилки, качаясь, понесли. Немец крикнул из кузова:

— Генерал!

Красноармейцы шли не в шаг, трясли. Один сказал:

— Герасимов! Слышал? Генерал...

— А мне все равно...

Что во дворе, что в доме — одинаково холодно. Пожалуй, в здании еще холоднее от кирпичных стен, от серых, с огромными бурыми подтеками потолков.

Невыносимый трупный запах. Санитары устали, поставили носилки на пол, покрытый ледяной коркой. Лед темный — от замерзшей крови...

Один из санитаров, тяжело дыша, сел прямо на пол, вто-

ках, на лестничной площадке. В коридоре шагали через людей. Кто-то тихо попросил: «Ребята, поосторожнее, не задавите». Кто-то выматерился: «Не видишь, куда наступаешь!»

На окнах лед, на стенах влажные пятна — иней растаял от дыхания сотен людей. Сердюкова шла впереди, приговаривая:

— Сейчас, сейчас, потерпите еще немножечко... Я вас рядом с Иваном Павловичем Прохоровым устрою. Знаете его?

Как Лукину было не знать генерал-майора Прохорова, начальника артиллерии сначала 16-й, потом 20-й армии. Только в 19-й не пришлось быть вместе.

— Он тут?

— Здесь, здесь...

Положили на койку, укрыли одеялом, сверху положили шинель.

— Здравствуй, Иван Павлович!

— Михаил Федорович! Не узнал... Откуда?

— А все оттуда же, Иван Павлович... Закурить не найдется?

— Третьего дня последнего скрутил.

Тоска смертная, а тут еще ноет и ноет большой палец правой ноги, так бы и оторвал его, окаянного, но отрывать нечего. И рука в локте не сгибается, никак ее не уложить поудобнее, затекает, мертвец, а потом, когда ее, вялую, распухшую, кажется прямо бревном, переложить, словно тысячами иголок колот ее и колют...

— Михаил Федорович! Что творится! Что они делают!

— Что случилось, Елизавета Ивановна?

— Кошмар! Сестра сказала. По Киевскому шоссе гнали наших... Мороз сегодня больше двадцати... Нагнала немецкая машина... Не успели посторониться... Упали... На дороге лед, а они босиком, поскользнулись... Из машины пулемет... Сестра, она здешняя, смоленская, шла сюда... Еле уцелела. На дороге трупы, в поле трупы. Это те, кто побежал... Михаил Федорович! Что же это такое!

Подошла заплаканная девушка.

— Если бы вы видели, товарищ генерал! Это так страшно... Ходили, смотрели, кто шевелился — добивали...

— Михаил Федорович!

— Что еще случилось,

Еще раз понюхала, сморщилась, словно хлебнула касторки.

— Невозможно! Может испортить желудок...

Вылила в мусорное ведро.

И ушла. Генерал Прохоров озлился:

— Сволочь баба!

Лукин смеялся, хотя было не до смеха.

— Можем желудок испортить!

— Я бы ей, Михаил Федорович, будь моя воля...

— Чего нет, Иван Павлович, того нет...

Из Смоленска Лукина и Прохорова увозили вечером. В провозкаты дали рослого бородатого человека, хорошо говорившего по-русски.

— Я ваш соотечественник, господа... Моя фамилия Шпешнев.

— Нам неинтересно знать, кто вы такой... Куда вы нас везете?

— В Германию, господа... Не волнуйтесь, я не эмигрант... Мой отец уехал из России в тысяча девятьсот десятом году... Мне тогда было пять лет...

— Мы уже сказали, нам неинтересно, кто вы... Куда вы нас везете?

— Я сказал — в Германию...

— Город?

— Прибудете — узнаете...

Прибыли пока в Оршу. Дальше поезд не шел — впереди партизаны взорвали мост.

— Неплохо действуют, Михаил Федорович! Рвут мосты под самым носом...

— Молодцы!

Из вагона перевели в зал ожидания, в угол, отделенный брезентом.

Неожиданно совсем рядом крики:

— Русские свиньи! Вы посмотрите на них! О них забывают! В тепле посадили! А мы? Мы на фронт и ждем, когда это дерьмо, саперы, восстановят путь...

Брезент раздернули — молодые немецкие офицеры в новеньких шинелях, видно, впервые едут на фронт, здоровые, краснощекие.

— Я сейчас разряжу в них мой парабеллум...

— Не надо, Фридрих, не стоит...

— Да это, кажется, генералы...

— Совершенно верно! Генералы... Смотрите, сразу два...

— Я им сейчас дам представление! Они запомнят меня...

Шпешнев держится стойко,

— Господа офицеры! Я буду вынужден по приезде в Берлин...

«Выходит, мы тоже в Берлин? Посмотрим на германскую столицу. «Логово», как у нас пишут...»

Мимо проходил полковник. Шпешнев бросился к нему, что-то сказал. Офицеров словно ветром сдуло.

Жить на одном месте немцы военнопленным, особенно офицерам и генералам, по долгу не давали, все время перевозили из одного лагеря в другой.

К осени 1942 года Лукин побывал во многих лагерях — в Берлине, Люкенавальде, Цитенхорсте, Вуфрау.

Как-то при очередной переборке, сидя в коридоре берлинского пересыльного лагеря, увидел генерала Карбышева — его вели к командиру. Лукин окликнул:

— Дмитрий Михайлович!

Карбышев оглянулся, помахал рукой.

— Здравствуйте, Михаил Федорович...

Хотел еще что-то сказать, но конвоир толкнул его в спину, крикнул: «Шнель! Шнель!»

Везде было трудно, невыносимо горько. Везде плен, а плен — где бы ни находился: в бараке на грязном полу, на бурой стгнившей соломе, в одиночной камере с койкой — это плен!

Плен — это каждую минуту жди обыска, любой провокации. Вместо точной информации — слухи, догадки, предположения, иногда нелепые, фантастические, иногда с проблесками надежды, чаще беспросветные. Это постоянные проверки, когда ты, измученный бессонницей, наконец уснул. Это бесконечные, мучительные размышления — все ли ты сделал, чтобы не попасть в неволю. Все ли? А если не все?

Плен — это тоска! Тоска по родине, по близким, о которых не знаешь ничего, тоска по армии, по любимому делу — одно слово, короткое, тяжелое, как камень, — тоска! Но хуже самой страшной, тоскливой тоски, если человек, которому ты, если считал товарищем, другом, превращался в подлеца, в доносчика, в падала...

Работать на врага тяжело. Мучительно сознавать, что ты своим подневольным, рабским трудом помогаешь противнику. Мучительно, стыдно. Ничего не делать еще труднее. И хотя рука с перебитым локтевым нервом повиновалась плохо, удовольствием было чистить картофель. Все же работа, да еще и на своих товарищей...

Увидел бы кто-нибудь из старых друзей, ни за что бы не узнал всегда подтянутого, бывало, молодежавшего генерал-лейтенанта Лукина. Раньше приятели, раздобревшие, поторопившиеся заллать жиром, шутили: «Скажите, пожалуйста, как это ты, Михаил Федорович, от «штабной груди» себя уберечь?» Лукин только посмеивался: «Два вида спорта не люблю — еду и сон, особенно после обеда...»

Не узнали бы друзья, не узнали. Отрастил Лукин бороду, густую, окладистую. Сам удивлялся — откуда такое богатство — рыжеватое, курчавое. Как-то подошел пленный, лет сорока, спросил: «Скажи, папаша...» Лукин чертыхнулся: «Какой я тебе папаша?» «А ты, дед, в зеркало при случае посмотришь, чисто Берендей...»

Вместо генеральской формы Лукин носил штопанный-перештопанный мундир немецкого солдата времен первой мировой войны. Командование бывшей кайзеровской армии распорядилось в свое время отремонтировать и уложить до поры до времени в цейтгауз все, что уцелело: «Пригодится!»

Вот и пригодились!

(Продолжение следует).

I. АХРЭМЧЫК. Абаронцы Брэсцкай крэпасці.

« БЕЛАРУСЬ — ЛЮБОЎ МАЯ »

Люсьен Ганья — сакратар аддзялення Таварыства бельгійска-савецкай дружбы горада Шарлеруа — не аднойчы наведваў Беларусь. Упершыню ён прыехаў сюды з жонкай, нашай зямлячкай Марыяй Гарох, якую ліхалецце вайны закінула на чужыну. Люсьен Ганья ад усяго сэрца палюбіў беларускі край, яго людзей, прыроду. Свае пачуцці ён выказаў у артыкуле «Беларусь — любоў мая». Артыкул увайшоў у зборнік пад такой жа назвай, нядаўна выпушчаны бібліятэчкай газеты «Голас Радзімы».

У кніжцы сабраны ўражанні турыстаў-землякоў, сотні якіх штогод прыязджаюць у Савецкую Беларусь. Яны сустракаюцца з роднымі, наведваюць вёскі, што даўно пакінулі, бываюць на нашых прадпрыемствах, у дзіцячых і навучальных установах. Штодзень у рэдакцыю прыходзяць пісьмы. У іх суайчыннікі раскажваюць аб сваім жыцці на чужыне, выказваюць шчырую любоў да бацькаўшчыны і захапляюцца яе поспехамі. «Кожны год групамі і ў адзіночку суайчыннікі-беларусы прыязджаюць у родныя мясціны. Іх здзіўляе добраўпарадкаванасць гарадоў і асабліва Мінска, велізарны размах будаўніцтва, няспыны рост дабрабыту народа. Пасля сваіх паездкаў яны з гонарам раскажваюць аб новым чалавеку, які вырас за гады Савецкай улады, аб пераўтварэннях, што адбываюцца ў СССР», —

піша зямляк са Злучаных Штатаў Амерыкі Канстанцін Радзі.

Некалькі месяцаў гасціў у роднай вёсцы Клешынікі Шчучынскага раёна свяшчэннік Іван Тарасевіч. У яго быў час, каб параўнаць мінулае і сённяшняе жыццё аднавяскоўцаў, ацаніць перавагі сацыялістычнага ладу перад капіталістычным.

Многія наведваюць савецкую краіну па некалькі разоў, і для іх тэмпы нашага росту асабліва відэачыныя.

Кожны год прыязджаюць з-за мяжы на радзіму бацькоў дзеці нашых суайчыннікаў. Яны адпачываюць у беларускіх піянерскіх лагерах, сябруюць з беларускімі рэбятамі, знаёмяцца з Мінскам, з жыццём савецкіх людзей.

«Я пабывала ў Бельгіі, Галандыі, Англіі. У Савецкім Саюзе ўпершыню, — піша Нэля Трасціяк, дзяўчынка з ФРГ. — Людзі тут ветлівыя і заўсёды гатовы дапамагчы адзін аднаму. Я вельмі шчаслівая, што наведвала радзіму майго бацькі, удзячна беларускаму народу, што ён прыняў нас на сваёй зямлі».

Такіх водгукаў ад дарослых і дзяцей з Англіі і Злучаных Штатаў, Францыі і Канады, Бельгіі і Германіі вельмі многа ў брашуры «Беларусь — любоў мая». Хутка нашы суайчыннікі атрымаюць гэты зборнік.

Некалькі месяцаў назад гэты лясны прыгажун быў намнога меншы. Знясіленага яго знайшлі ў лесе пад Барысавам. Даглядалі ласяня рэбяты 7-й школы горада. Паілі яго малаком праз соску. Машка [так назвалі рэбяты ласяня] падужэла, вырасла, але са сваімі апекунамі не расстаецца. На здымку вы бачыце вучня 8 класа Сашу НЕСЦЕРУКА і Машку на прагулцы.

Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА.

ПАД КУПАЛАМ СТУДЗЕНЯ

Ціхі шэры досвітак. Нізкае сцюдзёнае неба ад краю да краю зацягнута суцэльнай заслонай раскудлачаных воблачных пярын. Зоркамі-пушынкамі падае калючы сняжок і вясельце зочы сваёй чысцінёй.

Зіма перавяла на новую форму абмундзіравання лясны, палеткі, паплавы. Яна трызала зямля масты на рэках, заслала тоўстымі глыбамі льдоў азёрныя люстэркі. У марозных абдымках ледзяноўць афарбаваныя бэзавым колерам лясныя далі.

Калючы мароз чырванню фарбуе твар следыта. Каля абымшэлай купіны здабычай лісы стала мышка нарушка, далей, ля гнілой бураломіны, — другая. Паблізу палявой дарогі драпежніца перасекла радок заечых слядоў і знікла ў нізкай лагчыне, засыпанай глыбокім сум'там... Навокал стаіць таямнічая цішыня. А зось і казавокі палахлівец. Ён пабываў ля вярбы, скусіў некалькі маладых лабегаў, а на сенавознай дарозе пакаштаваў духмянага муражку.

Снежнае пісьмо расказвае далей аб тым, што заяц пачаў завязваць мудрагелістыя петлі, а пасля, зрабіўшы два-тры скачкі ўбок і выгнуўшы вялікую дугу, залег пад бухматай ёлачкай і, не заплюшчваючы вачэй (у яго адсутнічаюць вейкі), заснуў.

Калі хвалі мясячнага святла кладуць на снег мірыяды рознакаляровых бліскучых іскрынак, а мароз-ваязода пускае ў дзеянне траскучую артылерыю, у лясной глухамані пачынаюць сваё паляванне рысь, куніца і астатнія начныя драпежнікі. Ланцужком, след у след, блукаюць галодныя ваўкі. Да спадабы ціхіх светлых ночы і крылатым мышаловам — кугаўцы, балотнай і палярнай совам.

Замыла дарогі-сцяжынікі лютага зіма, прыгожыя муры ўзняла на бабровых паселішчах. Працавітыя звяркі не палахоўца асаднага становішча. У іх цёмных жылых палацах утульна

і цёпла, хапае і корму, які акуратна складзены ў кладуках недалёка ад спальных пакояў.

Мароз і завірухі больш за ўсё непакояць птушак, якім зараз патрабуецца ў два-тры разы больш харчу, чым летам. У снезе сойкі шукаюць схаваныя правянт, тут жа, побач з імі — пуначкі. Раніцай, прычасаўшы свае фарсістыя чубкі, аблепліваюць рабінавыя дрэўцы амялушкі. Яны ядуць ягады цалкам. Снегіры не любяць мякаць рабін, а вылузгаюць толькі іх зярняты. Шчыглы слажываюць насенне дзікай рабінкі, дзядоўніку... У ельніках гаспадарыць крыжадзюбы. Іх «кле-кле-кле» чуваць сям-там сярод касматых лап галінак. Цяжкая пара настала для крылатых зімоўшчыкаў.

Студзень... Пад яго блакітным купалам сонца збочае на веснавы тракт, прыбывае дзень, вышэй узнімаецца снежнае стагаванне і святочным уборам іскрыцца свет запаведных раслін.

Ул. БУТАРАЎ.

Лясная кармушка. Фота А. КАМАРОВА.

СССР НА ЭКСПО-70

На ЭКСПО-70 закончана будаўніцтва павільёна СССР. Японская фірма, якая будавала яго па праекце савецкіх архітэктараў і інжынераў, перадала будаванне прадстаўнікам нашай краіны.

Павільён СССР займае плошчу 12 тысяч квадратных метраў — такую ж, як і ў Манрэалі на ЭКСПО-67. Цяпер у далёкаўсходні порт Находка поўнацю дастаўлены матэрыялы савецкай экспазіцыі. Што мае намер паказаць на ЭКСПО-70 Савецкі Саюз? Сярод тысяч яго экспанатаў — унікальныя ўзоры сучаснай тэхнікі, машын, станкоў, абсталявання, у тым ліку апаратура савецкіх касмічных караблёў

«Саюз». Будуць дэманстравацца выкананыя з дакументальнай дакладнасцю макеты буйнейшых савецкіх новабудоваў.

СССР пакажа вялікую калекцыю твораў жывапісу, скульптуры, узораў прыкладнога мастацтва.

Нацыянальны дзень СССР на ЭКСПО-70 будзе праведзены 10 красавіка. 22 красавіка ў павільёне СССР адбудуцца ўрачыстасці ў гонар 100-годдзя з дня нараджэння Ул. І. Леніна. Будуць адзначаны таксама спецыяльныя дні: Дзень касманаўтыкі, Дзень дружбы народаў СССР і Японіі, Дзень Сібіры і Далёкага Усходу і іншыя.

РАДЗІМА САВЕЦКАГА ШАМПАНСКАГА

Анапа, Абрау-Дзюрсо, Мысхако, Геленджык... Хто не ведае гэтых вядомых цэнтраў вінаградарства на Кубані?

У нашай краіне і за рубяжом высокае прызнанне атрымалі віны маркі «Абрау-Дзюрсо». 680 гектараў займаюць вінаградныя плантацыі ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга саўгаса «Абрау-Дзюрсо» — адной са старэйшых вінаробчых гаспадарак краіны. Плантацыі шчыльным кольцам акружаюць вінаробчыя заводы. Далёка ў глыбіню гор ідуць тунелі, дзе вытрымліваюцца вядомыя сваімі высокімі якасцямі «Савецкае шам-

панскае», «Рыслінг» і іншыя віны.

Упершыню ў гэтых месцах вінаграднікі з'явіліся ў 1870 годзе. Цяпер прадпрыемствы саўгаса штогод выдаюць больш за два мільёны бутэлек розных вінаў. Слава «Савецкага шампанскага» даўно пайшла за межы нашай Радзімы. 27 дзяржаў купляюць у нас выдатныя віны маркі «Абрау-Дзюрсо».

ГУМАР

— Ведаеш, Фрэнк, мая жонка ў захапленні ад кошак і сабак.

— Табе можна пазайздросціць. Мая, на жаль, аддае перавагу норкам і сабалям.

Аднойчы славыты ўрач быў выкліканы да Бісмарка. Ледзь толькі ён паглядзеў на канцлера, як адразу ж дакладна вызначыў яго хваробу. Бісмарк здзіўлена паглядзеў і запытаўся:

— Скажыце, колькі людзей вы зарэзалі, перш чым навучыліся так дакладна ставіць дыягназ?

— Намнога менш, чым вы, ваша высокасць, перш чым атрымаць гэту хваробу.

Свяшчэннік загаў мастаку вялікую карціну для царквы. Праз некалькі тыдняў карціна была гатова. Свяшчэннік быў ад яе ў захапленні.

— Але, — раптам сказаў ён, — што вы намалювалі? Анёл у чаравіках?

— Вядома, — адказаў мастак, — а чаму б не?

— Ці бачылі вы калі-небудзь

Яны ідуць у Англію, Японію, Індыю, Польшчу, Бразілію, ГДР, Чэхаславакію, Італію, ФРГ, Чылі і іншыя краіны.

Прадукцыя саўгаса «Абрау-Дзюрсо» ўдзельнічае на ўсіх міжнародных выстаўках і дэгустацыях. Толькі за пасляваенныя гады віны «Абрау-Дзюрсо» атрымалі 41 медаль міжнародных выставак і ВДНГ СССР.

анёла ў чаравіках?

— А вы бачылі анёла без чаравікаў?

— Вы кажаце, што кідалі ў пацярпелага толькі памідорамі? — запытаў суддзя.

— Так, — адказаў абвінавачаны.

— А адкуль жа ўзяліся гулі на яго галаве?

— Дык бачыце, памідоры былі ў слоіку.

— Суседкачка, вы захварэлі?

— Чаго гэта вам так здалося?

— Не здалося — на досвітку з вайшай хаты выходзіў фельчар.

— А як ад вас учора выходзіў на святанні пажарнік, дык я не пыталася, ці гарыць ваша хата.

Муж ударыў жонку граблямі, а тая падала на яго ў суд. Суддзя пытае ў жонкі:

— Вы падалі на мужа ў суд за тое, што ён падняў на вас граблі?

— Не, — адказала жонка, — за тое, што апусціў іх.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.

ТЭЛЕФОНЫ: 32-20-34, 6-97-92, 32-05-88, 33-15-15.